

Ҳаж мавзусига доир қирқ ҳадис

09:00 / 20.06.2022 6318

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИЙМ

نَمَّ " : مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ صِلَ لَلْأَلْأَلِ لُؤْسَرَلْأَقْ لَاقُ هُنَّ عَ لَلْأَيَضَرَءَءُذَّرِلَا يَبْأَنْعَ
مَوِي هَلْ تُنْكَو ، أَهَيْ قَفُ هَلْ لَءَ شَعَبَ أَوْنِي دَرْمُأَنْمَ أَثِي دَحَ نِي غَبْرَأَ يَتْمُأُ لَعْلَ طَفَحَ
"أَدِي هَشَ وَأَعْفَ أَشَ ةَمَ أَي قَوْلَا

Абу дардо розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки умматимнинг диний ишларига тегишли қирқта ҳадисни ёд олса, (ва уни уларга етказса) Аллоҳ уни фақиҳ ҳолида тирилтиради ва қиёмат куни мен унга шафоатчи ва унинг фойдасига гувоҳлик бергувчи бўламан” дедилар”.

Биз ҳам ушбу ҳадисдаги башоратдан умидвор бўлиб, ҳаж борасида қирқта ҳадисни келтириб ўтишни лозим топдик.

ҲАЖ МАВЗУСИГА ДОИР ҚИРҚ ҲАДИС

بُتَّوْ اَنْكِسَانَمْ اَنْرَاوْ كَلَّ ةَمْلِسُمْ ةَمُّ اَنْتَيَّزْدَنْ مَوْ كَلَّ نَيْمَلِسُمْ اَنْلَعَجَاوْ اَنْبَرْ
وَلْتَيَّ مُمْ هَنْمَ اَلْاُسْرَرْ مَهِيْفْ شَعْبَاوْ اَنْبَرْ (128) مُمِيْحِرْلَا بُاَوْتَلَا تَنْ اَكَّنْ اَنْيَلَع
(129) مُمِيْحِرْلَا زِيَزَعْلَا تَنْ اَكَّنْ اَمْهَيَّ كَزِيَّوْ ةَمْلِكْ اَلْاَوْبَاتْ اَلْمُهْمَلْعَيَّ وَ كَتَايَا مَهِيْلَع

“Роббимиз, икковимизни Ўзингга мусулмон бўлганлардан қил ва зурриётимиздан ҳам Ўзингга мусулмон уммат қил, бизга ибодатларимизни кўрсат, тавбамизни қабул эт. Албатта, Сенинг Ўзинг тавбаларни кўплаб қабул этувчи, раҳмли зотсан. Роббимиз, ўзларининг ичидан уларга оятларингни тиловат қилиб берадиган, китобни ва ҳикматни ўргатадиган, уларни поклайдиган Пайғамбар юбор. Албатта, Сенинг Ўзинг азиз ва ҳикматли зотсан” (Бақара 128-129 оятлар).

Ҳаж ва умра бандани Аллоҳ таолога боғлайдиган, ошиқона бир ибодат бўлиб, унга доир қирқта ҳадис қуйида таржимаси билан келтирилади. Ҳар бир ҳадисда ҳаж ёки умранинг қайсидир амаллари ёки фазилатлари баён қилинганлиги учун уларнинг ҳар бирини алоҳида сарлавҳа остида зикр қилинди. Аллоҳ таолога мухлис ва мақбул бандалар ушбу ҳадислардан фойда олсалар деган умиддамиз.

1. РАСУЛУЛЛОҲ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМ ҚАНДАЙ ТАЛБИЯ АЙТАР ЭДИЛАР?

هَيَّ عَجَلْ هَلْ اَلْاَسْرَرْ ةَمْلِسُمْ ةَمُّ اَنْتَيَّزْدَنْ مَوْ كَلَّ نَيْمَلِسُمْ اَنْلَعَجَاوْ اَنْبَرْ
وَلْتَيَّ مُمْ هَنْمَ اَلْاُسْرَرْ مَهِيْفْ شَعْبَاوْ اَنْبَرْ (128) مُمِيْحِرْلَا بُاَوْتَلَا تَنْ اَكَّنْ اَنْيَلَع
(129) مُمِيْحِرْلَا زِيَزَعْلَا تَنْ اَكَّنْ اَمْهَيَّ كَزِيَّوْ ةَمْلِكْ اَلْاَوْبَاتْ اَلْمُهْمَلْعَيَّ وَ كَتَايَا مَهِيْلَع

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

**“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг талбиялари
“Лаббайкаллоҳумма лаббайк. Лаббайка ла шарийка лака лаббайк.
Иннал ҳамда, ваннеъмата лака вал мулк. Ла шарийка лак!” эди”**
(Термизий, Бухорий, Насоий ривояти).

Маъноси: “Аллоҳим! Ҳузурингда ҳозирман, Аллоҳим! Ҳузурингда ҳозирман!
Аллоҳим! Ҳузурингда ҳозирман! Сенинг шеригинг йўқдир! Аллоҳим!
Ҳузурингда ҳозирман! Албатта, ҳамд, неъмат ва мулк барчаси Сеникидир!
Сенинг шеригинг йўқ зотсан!”.

هه لعل هلل ىلص هلل لؤلؤس رى نَفْدُرَا " : لاق هه نَع هلل اى ضر سا بع نب لَضْفَلِل اِنَع
"ةْرْمَجْ لى مَر تَح يْبَلْ لى لَزى مَف ، نَم لى لِعْمَجْ نَم ملسو .

Фазл ибн Аббос розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам Жамъдан Миногача мени уловларига мингаштириб келдилар ва жамраи ақабага тош отгунларича талбия айтишда давом этдилар” (Термизий ривояти).

2. ҲАЖ ҚИЛИШНИ ОРТГА СУРГАН ВА УНГА БЕПАРВО БЎЛГАН КИШИГА АЗОБНИНГ ВАЪДАСИ

كَلَمْ نَم " : ملسو هه لعل هلل لؤلؤس رى لاق : لاق هه نَع هلل اى ضر رى لَع نَع
وَ ، اى دُوَه ي ت وُم ي ن اَه ي لَع اَلَف ، ح ح ي م ل و ، هلل ا ت ي ب ل ا ه ع ل ب ت ة ل ح ا ر و ، ا د ا ز
ن م ت ي ب ل ا ح س ا ن ل ا لَع ه ل ل و " : و ب ا ت ك ي ف ل و ق ي ه ل ل ا ن ا ك ل د و ، ا ي ن ا ر ص ن
ا ل ي ب س ه ي ل ا ع ا ط ت س ا .

Али розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Кимки уни Байтуллоҳгача етказадиган зоди роҳилага эга бўла туриб, ҳаж қилмаса, яҳудий ёки насроний ҳолида вафот этишининг фарқи йўқдир. Бу Аллоҳнинг Ўз китобида “Одамлардан йўлига қодир бўлганларига Аллоҳ учун байтни ҳаж қилмоқ фарздир” дегани учундир”, дедилар” (Термизий ривояти).

3. ҚАЙСИ ҲАЖ ЭНГ АФЗАЛ ҲАЖДИР

يَا لَيْسَ مَلْسُو هه لعل هلل لؤلؤس رى نَفْدُرَا " : لاق هه نَع هلل اى ضر رى ق ي ل ا ل ا ر ك ب ي ب ا نَع
"ج ث ل ا و ج ع ل ا : ل ا ق ؟ ل ض ف ا ج ح ل ا

Абу Бакр Сиддиқ розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоху алайҳи васалламдан қайси ҳаж афзалдир?” деб сўралди. **У зот:**

“Баланд овозда талбия айтилгани ва қон оқизилгани”, дедилар” (Термизий ривояти).

Фойда: Қирон ва таматтуъ ҳажида қурбонлик мавжуддир. Ифрод эса, қурбонлик вожиб эмас. Шунинг учун ифрод ҳажга нисбатан қирон ва таматтуъ афзал ва зиёда савоблидир.

4. ҲАЖ ВА УМРА ИБОДАТИ БИЛАН ИНСОН ГУНОҲЛАРДАН ПОК БЎЛАДИ

نَبِيَّ بَاوُعَبَاتٍ: لَأَقْمَلِسُو هَلَلِ لِي صَيِّبَنَّ لِنَعُوْعَنَ هَلَلِ لِي صَرَ هَلَلِ لِي دَبَّعَنَ دِيحُ لِي شَبَّخُ رِي كُ لِي يَفَنِّي أَمَّكَ بُونُ ذَلَاوَرَقُ فَلَ لِي نَأِي فَنِّي أُمَّهُ إِفَ رَمُعُ لِي أَوْ جَحُّ لِي يَأَسِّنُ لِي هَأَوْرُ. هُنَّ جَلَّ لِي إِ بَأَوْتِ رُوْرُبَمُ لِي جَحُّ لِي سَيَلَوَ رَضْفُ لِي بَذَلَاوَرِي ذِمُّ رَتْلَاوُ

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кетма-кет ҳаж ва умра қилинглар. Чунки, у иккиси темирчининг босқони темир, олтин ва кумушнинг кирини кетказганидек (ҳаж ва умра қилгувчидан) фақирлик ҳамда гуноҳларни кетказди. Ҳажжи мабрурнинг савоби жаннатдан ўзга бўлмас”, дедилар” (Насий ва Термизий ривояти)..

5. ЭНГ АФЗАЛ АМАЛ ҚАБУЛ БЎЛГАН ҲАЖДИР

يَأَلِيئُ سَمَلِسُو هَلَلِ لِي صَلَ لِي لَلُوسَرَ نَأُوْعَنَ هَلَلِ لِي صَرَ رَةَ رِي رُهُ يَبَّأَنَ لِي بَسَّ يَفُ دَأَوْجُ لِي لَأَقُ إِذَا مَسُّ مَثَلِي قِ هَلُوسَرَ وَ هَلَلِ بَابُ نَأَمِّي إِ لَأَقُ؟ لَضْفُ أَلَمَّ عُلَّ لِي يَأَسِّنُ لِي هَأَوْرُ رُوْرُبَمُ جَحُّ لَأَقُ إِذَا مَسُّ مَثَلِي قِ هَلَلِ لِي

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан:

“Қайси амал афзал?” деб сўралди.

“Аллоҳга ва Унинг Расулига иймон келтириш”, дедилар.

“Кейин нима?” дейилди.

“Аллоҳнинг йўлида жиҳод қилиш”, дедилар.

“Ундан кейин нима?” дейилди.

“Мабрур ҳаж”, дедилар” (Бухорий ривояти).

6. АЁЛЛАР УЧУН ЭНГ АФЗАЛ АМАЛ МАҚБУЛ ҲАЖДИР

الْفَأْلَمَعْلَالِضْفَأْدَاهُجْ لَى رَن ه ل ل ل ا ل و س ر ا ي : " ا ه ن ع ه ل ل ا ي ص ر ة ش ئ ا ع ت ل ا ق و
ر و ر ب م ح ح د ا ه ج ل ل ا ل ض ف ا ن ك ل ل ا ل " : ل ا ق د ه ا ج ن

Оиша розияллоҳу анҳо:

“Эй Аллоҳнинг Расули! Жиҳодни энг афзал амал деб биламиз. Жиҳод қилайликми?” деди.

“Йўқ. Аммо жиҳоднинг афзали ҳажжи мабрурдир”, дедилар”
(Бухорий ривояти).

7. ГУНОҲЛАРДАН ПОКЛАНИШГА САБАБ БЎЛГУВЧИ ҲАЖ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ

ه ل ل ل ح ح ن م " : ل ا ق م ل س و ه ي ل ع ه ل ل ا ي ل ص ي ب ن ل ا ن ع ن ع ه ل ل ا ي ص ر ة ز ي ر ه ي ب ا ن ع
ه م ا ه ت د ل و م و ي ك ع ج ر ق س ف ي م ل و ت ف ر ي م ل ف

Абу ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ким Аллоҳ учун ҳаж қилиб, фаҳш сўз айтмаса ва фисқу фасод қилмаса, худди онасидан янги туғилгандек бўлиб қайтади”, дедилар” (Бухорий ривояти).

8. ҲАЖ ВА УМРА ҚИЛГУВЧИНИНГ ДУОСИ МАҚБУЛДИР

ج ا ح ل ا " : ل ا ق م ل س و ه ي ل ع ه ل ل ا ي ل ص ي ب ن ل ا ن ع ن ع ه ل ل ا ي ص ر ة ز ي ر ه ي ب ا ن ع
م ه ل ر ف ع ه و ر ف ع ت س ل ن ا و م ه ب ا ج ا ه و ع د ن ل ل ا د ف و ر ا م ع ل ا و

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳожи ва умра қилгувчи Аллоҳнинг меҳмонидир. Агар Аллоҳга дуо қилсалар дуоларини ижобат қилади ва агар Ундан мағфират сўрасалар уларни мағфират қилади” дедилар” (Ибн Можа ривояти).

9. ҲАЖ ВА УМРА ҚИЛГУВЧИЛАРДАН ДУО СЎРАШ СУННАТДИР

مجلسو هيلع هلالى لصه لائل اولوسر لاق لاق هنع هلالا يضر رمع نبه لال دب عنع
توب الخدي ن ال بق كل رف عتسي ن ارمو هف اص وه ه ل ع م لس ف ج ا ل ا ت ي ق ل ا ذ ا
ه ل روف عم ه ن ا ف

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳожи билан учрашсанг унга салом бергин ҳамда у билан қўл бериб кўришгин ва уйига киришидан илгари сен учун истиғфор айтишини сўрагин. Чунки, у (ҳожи) гуноҳлари кечирилиган кишидир” дедилар” (Имом Аҳмад ривояти).

10. АЛЛОҲНИНГ РАСУЛИ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМ ҲАМ ЎЗЛАРИНИНГ ҲАҚЛАРИГА ҲОЖИДАН ДУО СЎРАГАНЛАР

ف مجلسو هيلع هلالى لصه لائل ان دأتسا رمع ن ا هنع هلالا يضر رمع نبه ا ن ع
ان سنن ال و كئ ا ع د ج ل اص ي ف ان ك ر ش ا ، ي ح ا ا ي : ل ا ق ف ه ل ن د ا ف ، ة ر م ع ل ا

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Умар Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан умра қилишга изн сўрадилар. Унга изн бериб:

“Эй, биродарим! Ўзингни хос дуоингда бизни ҳам шерик қилгин ва бизни унутиб қўймагин” дедилар” (Ибн Можа ривояти).

11. ҲАРОМДАН ОРТТИРИЛГАН БОЙЛИК БИЛАН ҲАЖ ВА УМРА ҚИЛИШНИНГ ОҚИБАТИ

ج ر خ ا ذ ا م لس و ه ي ل ع ه ل ل ا ل ص ه ل ل ا ل اولوسر لاق لاق هنع هلالا يضر رمع نبه ا ن ع
ه ا د ا ن ك ي ب ل م ه ل ل ا ك ي ب ل ي د ا ن ف ز ر ع ل ا ي ف ه ل ج ر ع ص و و ه ب ي ط ه ق ف ن ب ا ج ا ل ج ر ل ا

رُؤُوسَ أُمَّ رِيَغُ رُؤُوبَمَ كُجَحَّ وَ لِحَ كُتَلِحَ اِرْوُ لِحَ كُذَارَ كَي دَعَسَ وَ كَيِّبَلِ اءَامَّ سَلَا نَمِ دَانُ مِ
دَانُ مِ هَادَانَ كَيِّبَلِ دَانَ فِ زَرَغِ لَا يِفِ هُ لِحَ رَ غَضَّ وَ فِ عَثِي بَحَّ لِحَ اءَقَفَّ نِ لِبَابِ جَرَخِ اِدَاوِ
رُؤُوبَمَ رِيَغُ كُجَحَّ وَ مَارِحَ كُتَقَفَّ نَ وَ مَارِحَ كُذَارَ كَي دَعَسَ اَلَوَ كَيِّبَلِ اءَامَّ سَلَا نَمِ

Абу Хурайра розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Киши ҳалол мол билан ҳаж сафарига чиқса ва оёғини (уловининг) узангисига қўйиб:

“Лаббайкаллоҳумма лаббайк” деб талбия айтиб нидо қилса, осмондан бир нидо қилувчи нидо қилиб:

“Лаббайка ва саъдайка. Сенинг луқманг ҳалол, сенинг уловинг ҳалол ва гуноҳу маъсиятдан ҳоли бўлган ҳажинг мабрурдир. Агар ҳаром мол билан ҳаж сафарига чиқса ва оёғини (уловининг) узангисига қўйиб:

“Лаббайка” деб талбия айтиб нидо қилса, осмондан бир нидо қилувчи нидо қилиб:

“Сенга на лаббайка ва на саъдайка бор. Сенинг луқманг ҳаром, сенинг нафақанг ҳаром ва қилган ҳажинг мақбул эмас” дейди” дедилар” (Муъжами авсат).

12. ҲАЖ САФАРИДА САРФ-ХАРАЖАТ ҚИЛИШНИНГ ФАЗИЛАТИ

لُؤُسَرَّ لَاقَ لَاقَ هُنَّ عُهُ لَلَا يَضَرُّ مِلَّ سَأَلَا دَيْرُبَ هِي بَأْ نَعَا دَيْرُبَ نَبِ لَلَا دَبَّ عَنَّا
زَعَّ هَلَلَا لِي بَسَّ يِفَ قَفَّ نَلَا كُجَحَّ لَ يِفَ قَفَّ نَلَا «: مِلَّ سَوَّ هِي لَعُ هَلَلَا يَلَّ صَ لَلَا
فِعَّ ضَرَّةً اَمَّ غَبَّ سَبَّ لَجَّ وَ

Абдуллоҳ ибн Бурайда отас Бурайда Асламийдан ривоят қилади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳаж сафарига сарф-харажат қилиш Аллоҳ азза ваҷалла йўлида сарф-харажат қилиш каби (бирнинг эвазига) етти юз баробар (ажр) бўлади” дедилар” (Имом Аҳмад ривояти).

“: مِلَّ سَوَّ هِي لَعُ هَلَلَا يَلَّ صَ لَلَا لُؤُسَرَّ لَاقَ لَاقَ هُنَّ عُهُ لَلَا يَضَرُّ مِلَّ سَأَلَا دَيْرُبَ نَبِ لَلَا دَبَّ عَنَّا
اَوَّ دَامُ هَلُّ بِي جَسِّي وَ ، اُولَ اَسَّ اَمُّ هِي طُعِّي ، لَجَّ وَ زَعَّ هَلَلَا دُفَّ وَ رَامُّ غَلَّ اَوَّ جُحَّ لَ

" فَلَا فَلَإْمَ رَدَّلَا أَوْقَفْنَا مُمْ هِيَلَعُ فَلَخِيَوُ .

Анас ибн Молик розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Ҳожилар ва умра қилгувчилар Аллоҳ азза важалланинг меҳмонидирлар. Уларга сўраган нарсасини беради. Дуо қилган нарсаларини улар ҳаққида ижобат қилади ва улар сарфлаган бир дирҳам эвазига минглаб беради” дедилар” (Шуъаби иймон).

" لَأَقْمَلَسُو هِيَلَعُ هَلَلَا لِيَلَصِي بِنَلَا نَع ، هِيَبَأُ نَع َعَنَ عُ هَلَلَا لِيَضَرَ هِيَلَعُ نَبَا نَع
" . " ةَأَمْعَبَسَبُ مَرَدَلَا هَلَلَا لِيَبَسَي فَعَقَفْنَا لَأَلْتَمَحَّحَلَا ي فَعَقَفْنَا لَأَل

Бурайда розияллоху анху оталаридан ривоят қилади:

“Набий соллаллоху алайҳи васаллам:

“Ҳажга қилинган нафақа Аллоҳ йўлида қилинган нафақа кабидир. Бир дирҳам эвазига етти юз баробардир” дедилар” (Муъжамул авсат).

Фойда: Баъзи ривоятларда ҳаж сафари давомида сарфланган бир сўм эвазига юз минг сўмни ажри, савоби ва фазилати берилади дейилган. Шунинг учун маблағини исроф қилмасдан, хурсанд бўлиб сарф қилиши лозим. Баъзи ҳаж сафарига борган одамлар зарурий ва керакли нарсаларга сарф-харажат қилгани қизғаниб кераксиз бўлган совға-салом олишга катта сарф қиладилар. Аслида эса, Ҳарамда истиқомат қилаётган пайтда ейиш-ичиш, Мино, Арафот ва Муздалифага бориб-келишда хурсанд бўлиб сарф қиилган ҳар бир сўми эвазига юз минглаб Аллоҳ йўлида қилинган эҳсоннинг савоби берилади.

13. ҚОДИР БЎЛА ТУРИБ ҲАР БЕШ ЙИЛДА ҲАЖ САФАРИГА БОРМАСЛИК МАҲРУМЛИККА САБАБДИР

نَع لَأَقْمَلَسُو هِيَلَعُ هَلَلَا لِيَلَصِي بِنَلَا نَأ لَأَق َعَنَ عُ هَلَلَا لِيَضَرَ هِيَلَعُ نَبَا نَع
يَضَمَت هِيَلَعُ هَلَلَا لِيَلَصِي بِنَلَا نَأ لَأَق َعَنَ عُ هَلَلَا لِيَضَرَ هِيَلَعُ نَبَا نَع
هُمُ وَحَمَلٌ لِيَلَصِي بِنَلَا نَأ لَأَق َعَنَ عُ هَلَلَا لِيَضَرَ هِيَلَعُ نَبَا نَع

Абу Саъийд Худрий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Аллоҳ азза важалла деди:

“Қайси бандани жисмини соғлом, ризқини кенг қилсаму у ҳар беш йилда ҳузуримга ҳозир бўлмаса, (у раҳматимдан) маҳрумдир” дедилар” (Ибн Ҳиббон ривояти).

Фойда: Мазкур ҳадиси шариф қудсий ҳадис бўлиб, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи всалламнинг лафзлари билан унда Аллоҳ таолонинг кўрсатмаси бевосита баён қилинмоқда. Ҳажга қодир бўлиб, тез-тез ҳажга бориб турган кишига кўплаб яхши мукофатлар, насибалар мавжуддир.

ملسو وهيلع هلالا لصل لولل لوسر لاق : لاق هنع هلالا يضر ن يلع نيسح ل ن ع اهف اعضأ قف نأ ال هلالا يضرى اميف اهقف نى قف ن ب نضى ةمأ الو دب ع ن م ام : تيضق هتجاج يف يعسل او ملسم ل هىخأ ةنوعم عدي دب ع ن م امو هلالا طخس يف ن م امو هيلع رجؤي الو هيف مثأى ن م ةنوعم ب يلبا ال ا ضقت م ل وأ ةجالحا كلت ل رظن ال اى ن دل جئ او ح ن م ةجالح هيل ل لبس ل ل دجى وهو جح ل عدي ةمأ الو دب ع ل «ةجالحا كلت هلالا يضرى نأ ل بق نى ق ل ح م ل».

Ҳусайн ибн Али розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Қайси бир эркак ёки аёл Аллоҳ рози бўладиган ўринга нафақа қилишдан бахиллик қилса, албатта унинг мислича Аллоҳнинг ғазабини келтирадиган нарсага сарфлайди. Кимки мусулмон биродарига ёрдам бериш, ҳожатини чиқаришда югириб-елишни тарк қилса, хоҳ у ҳожати раво бўлсин ёки бўлмасин гуноҳга ёрдам беришга мубтало бўлади ҳамда савобсиз қолади. Қайси бир эркак ёки аёл йўлга қодир бўла туриб дунёвий ҳожатларидан бирор бир ҳожатни бахона қилиб, ҳажни тарк қилса Аллоҳ унинг ҳожатини чиқармасидан илгари ҳожиларни қайтиб келганини кўради, яъни ҳожилар ортга қайтиб келмагунларича Аллоҳ унинг ҳожатини раво қилмайди”.

14. ҲАЖ САФАРИДА ВАФОТ ЭТГАН КИШИГА ҚИЁМАТ КУНИГАЧА АЖР ЁЗИЛИБ ТУРАДИ

نَم " : مَلَسَوِ هِيَ لَعُ هَلَلَا لِي لَصَل لَل ل لُ لُ وُسَر لَ لَاق : لَاق هنع هلالا يضر ن يضر ه رَ رَ ه رَ ه ي بَ أ نَ ع بَ تْ كَ تَ أ مَ فَ أ ر مَ تْ عُمَ حَ رَ خَ نَ مَ وِ ءَ ة مَ ا ي قُ ل ل ا مَ وِ ي ل ل ا ج ا ل ل ا ر ج ا ه ل ب ت ك ت ا م ف ا ج ا ح ر خ ... " . ءَ ة مَ ا ي قُ ل ل ا مَ وِ ي ل ل ا ر م ت ع م ل ل ر ج ا ه ل

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки ҳаж сафарига чиқиб вафот этса, қиёмат кунигача унга ҳаж қилгувчининг ажри ёзилиб туради. Кимки, умра сафарига чиқиб вафот этса, қиёмат кунигача умра қилгувчининг ажри унга ёзилиб туради...” дедилар” (Абу Яъло ривояти).

15. ЭЛЛИК МАРТА ТАВОФ ҚИЛГУВЧИ МАЪСУМ ГҶДАК КАБИ ГУНОҲЛАРДАН ПОҚДИР

نَمٌ: مَلَسُو هَلَلِ لِيَصِلَ لَلْأُلُسْرِ لَاقٍ: لَاقَ هَ نَعُ لَلْأَيَضِ رَسَابَعِ نَبَا نَع
هُمُ أَهْتَدَلْ وَ مَوِي كِه بُونُ ذُنْمَجَّ رَمَ نِي سَمَخَ تَيَبْ لِبَابِ فَاطِ

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ким эллик марта Байтуллоҳни тавоф қилса, гуноҳларидан онасидан янги туғилгандек бўлиб чиқур” дедилар” (Термизий ривояти).

16. БАЙТНИ БИР ҶАФТА ТАВОФ ҚИЛГАН КИШИ

لَوْ قَيَّمَلَسَ وَ هَيَلَعُ لَلْأَيَضِ لَوُسْرَ تَعَمَسَ " : لَاقَ هَ نَعُ لَلْأَيَضِ رَمُعِ نَبَا نَع
أَهْبُ هَ نَعُ لَلْأَطْحِ الْإِيْخُ أَعْفَرِي الْوَأَمَدَقِ غَضِي الْأَعُوبُ سَأُ تَيَبْ لِبَابِ فَاطِ نَمُ "
"ةَجَزَدَ أَهْبُ هَ نَعُ لَلْأَيَضِ رَمُعِ نَبَا نَعُ لَلْأَيَضِ رَمُعِ نَبَا نَعُ لَلْأَيَضِ رَمُعِ نَبَا نَعُ

Ибн Умар розияллоҳу анҳу:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки байтни бир ҳафта тавоф қилса, (тавофда) бир қадамни қўймайди ва бошқасини кўтармайди магар (қўйса ва кўтарса) Аллоҳ ундан у (қўйган ва кўтарган ҳар бир қадамига) бир гуноҳни кечади ва у (қўйган ва кўтарган қадам) сабабли у учун ҳасана ёзади ҳамда у сабабли унинг даражасини кўтаради” деяётганларини” эшитдим” деди.

17. ҚОРА ТОШ ГУНОҲЛАРИНИ СЎРИБ ОЛАДИ

لَزَنَ مَلَسُو هَلْ لَصَلَّ لُؤْسَرَلْ لَاقَ لَاقَ هَنْعُ هَلْ لَاقَ لَاقَ سَابَعِ نَبَا نَعَمَ دَا يَنْبَا طَخُ هَتْ دَوْسَفِ نَبَلْ لَاقَ نَمَ أَضَا يَبْ دَشَا وَهَوَّ هَنْجَلْ نَمَ دَوْسَا لَاقَ لَاقَ

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳажари асвад жаннатдан тушди. У сутданда оппоқ эди. Бас, уни одам боласининг хатолари қорайтирди” дедилар” (Термизий ривояти).

Фойда: Қора тошда гуноҳларни тортиб олиш хусусияти мавжуддир.

18. ҚОРА ТОШ ВА МАҚОМИ ИБРОҲИМ АСЛИДА НУР ТАРАТУВЧИ ЭДИ

هَيْ لَعَلَّ لَصَلَّ لُؤْسَرَلْ لَاقَ لَاقَ هَنْعُ هَلْ لَاقَ لَاقَ سَابَعِ نَبَا نَعَمَ دَا يَنْبَا طَخُ هَتْ دَوْسَفِ نَبَلْ لَاقَ نَمَ أَضَا يَبْ دَشَا وَهَوَّ هَنْجَلْ نَمَ دَوْسَا لَاقَ لَاقَ

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

У: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Рукн (қора тош) ва мақом (мақоми Иброҳим) жаннат ёқутларидан икки ёқут (тош) эди. Аллоҳ у иккисини нурини ўчирди. Агар у иккисини нурини ўчирмаганида, машриқ билан мағриб ўртасини ёритар эди” деяётганларини” эшитдим” деди (Термизий ривояти).

تَوْقَايْ نَمَ نَاتَتْ وَقَايْ مَاقَمَلْ أَوْ نَكْرَلْ نِي " : لَاقَ أَمُّ هَنْعُ هَلْ لَاقَ لَاقَ سَابَعِ نَبَا نَعَمَ دَا يَنْبَا طَخُ هَتْ دَوْسَفِ نَبَلْ لَاقَ نَمَ أَضَا يَبْ دَشَا وَهَوَّ هَنْجَلْ نَمَ دَوْسَا لَاقَ لَاقَ

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо:

“Рукн ва мақом жаннат ёқутларидан икки ёқутдир. Иккиси осмондан тушганида у иккисини нури бор эди. Ерга иккиси қўйилганида у иккисини нури ўчирилди. Агар у иккисини нурини Аллоҳ ўчирмаганида, албатта ер ва осмон ўртасини ёритиб турар эди. Аллоҳ таоло у иккиси билан Одам алайҳиссаломни ҳурсанд қилди. Иккиси жуда оқ бўлганлигидан ялтирар эди. Одам алайҳиссалом рукнни олиб, у(Каъба) билан дўст бўлиши учун ун (каъба)га қўшди. Аллоҳ аzza ва жалла жоҳилият қўли билан муҳрламаганида кўр ва песни тузатар эди. Ер юзида рукн ва мақомдан бошқа жаннатдан бирор нарса йўқ. У иккиси жаннат жавҳарларидан икки жавҳардир. У иккисидан ҳар бири қиёмат куни Абу Қубайдан улкан бўлиб келади. У иккисини икки кўзи, икки лаби бўлиб, иккисига вафо қилган кишилар фоидасига гувоҳлик берадилар” деди.

19. УЗРЛИ КИШИ НОМИДАН ҲАЖИ БАДАЛ ҚИЛИШ

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ اٰيٰتٍ فِيْ مَا خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ وَمَا يَخْتَلِفُ فِيْهَا مِنْ لَّحْنٍ وَلَا لَوْنٍ وَلَا جِنْسٍ مِّنْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ
اَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ اٰيٰتٍ فِيْ مَا خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ وَمَا يَخْتَلِفُ فِيْهَا مِنْ لَّحْنٍ وَلَا لَوْنٍ وَلَا جِنْسٍ مِّنْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ
اَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ اٰيٰتٍ فِيْ مَا خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ وَمَا يَخْتَلِفُ فِيْهَا مِنْ لَّحْنٍ وَلَا لَوْنٍ وَلَا جِنْسٍ مِّنْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ
اَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ اٰيٰتٍ فِيْ مَا خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ وَمَا يَخْتَلِفُ فِيْهَا مِنْ لَّحْنٍ وَلَا لَوْنٍ وَلَا جِنْسٍ مِّنْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ
اَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ اٰيٰتٍ فِيْ مَا خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ وَمَا يَخْتَلِفُ فِيْهَا مِنْ لَّحْنٍ وَلَا لَوْنٍ وَلَا جِنْسٍ مِّنْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

Абдуллоҳ ибн Зубайр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Хасъамлик бир киши Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларига келиб:

“Эй, Аллоҳнинг расули! Отам исломни топди. У уловни минишга ярамайдиган кекса ёшдаги киши бўлиб, унинг зиммасига ҳаж фарз бўлди. Уни номидан мен ҳаж қилсам бўладими?” деди.

У зот:

“Сен унинг фарзандларини каттасимсан?” дедилар.

У:

“Ҳа” деди.

У зот:

“Отангни зиммасида қарзи бўлса, уни тўласанг, ўша (унинг номидан) жоиз бўладими?” дедилар.

У:

“Ҳа” деди”

У зот:

“Ундай бўлса, уни номидан ҳаж қил” дедилар” (Байҳақий ривояти).

20. ЭРКАК КИШИ НОМИДАН АЁЛ КИШИНИ ҲАЖИ БАДАЛ ҚИЛИШИ

يَبَأَنَّ إِهْلَالَ لَوْ سَرَّ أَيُّ : تَلَّاقَ مَعْتَمِدًا نَمَّ أَرْمَانًا نَأْمُهُ نَعُهُ لَلَّيَضَّرَ سَابَعًا نَبَأَنَ عَرَّهَ ظَلَعًا وَيَوْتَسِي نَأُعِي طَسِّي أَلَّ أَرِي بَكَ أَيْ شَجَّحَلَّ يَفْهَلَّ لَأُضِي رَفُّهُ تَكَرَّدًا . « نَعُهُ عِي جَحَف » : لَأَقُّ مَوْرِي عَبَّ

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

“Хасъам қабиласидан бир аёл:

“Эй, Аллоҳнинг расули туяни устида ўтиришга тоқат қилмайдиган катта ёшли кекса отамга Аллоҳнинг фарз ҳажжи лозим бўлган” деди.

У зот:

“Уни номидан ҳаж қил” дедилар” (Термизий ривояти).

21. ОТА-ОНА НОМИДАН ҲАЖИ БАДАЛ ҚИЛГАНЛИГИ ТУФАЙЛИ ЖАҲАННАМДАН ОЗОД ҚИЛИНГАНЛИГИ ХАБАРИ

مَلَّسَ وَهِيَ لَعْلَلُ لَيْلَ صَهْلَلُ لَوْ سَرَّ لَأَقُّ نَعُهُ نَعُهُ لَلَّيَضَّرَ رَمَّ عَرَّ نَبَّ هَلَّ لَأَدَّبَ عَرَّ نَعُهُ رَجَأُ أَمُّهُ نَعُهُ جَوْحُ مَلَّ لَنَّا كَوْرَانُ لَأَنَّمُ قُتَّ عُلَّ بَتُّ كَأَمَّ هَاتَافَ وَدَعَبَّ هِيَ دَلَّ أَوْ نَعَّ جَحَّ نَمَّ " . " أَيُّ شَأْمُهُ رُوْحُ أَمَّ صَقُّ نِي نَأُرِّي عَرَّ نَمَّ مَاتَ جَحَّ

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки ота-онаси вафотидан кейин у иккиси номидан ҳаж қилса, унга дўзахдан озодлик ёзилади ва у иккисига ажрларидан бирор нарсани камайтирилмай тўлиқ ҳажнинг савоби берилади” дедилар”

(Шуъаби иймон).

نَمٌ : مَلَسَ وَ هَيَلَعَ هَلَلًا يَلِصُ هَلَلًا لَوْ سَرَّ لَأَقُ : لَأَقُ هُنَّ عُهُ لَلَّ يَضَرَّ سَابِعَ نَبَا نَعِ
رَأْبَ أَلْعَمَّ مَ أَيْ قَوْلًا مَوْيَ هَلَلًا هَتَّ عَبَّ أَمَّ عَمَّ أَمُّ هُنَّ عِ يَضَقُّ وَ هَيَدَلًا وَ نَعَّ حَّ ح

Ибн Аббос розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Кимки ота-онаси номидан ҳаж қилса ёки у иккисининг қарзини тўласа, қиёмат куни Аллоҳ таоло уни аброрлар билан бирга тирилтиради” дедилар” (Муъжами авсат).

نَمٌ : مَلَسَ وَ هَيَلَعَ هَلَلًا يَلِصُ هَلَلًا لَوْ سَرَّ لَأَقُ : لَأَقُ هُنَّ عُهُ لَلَّ يَضَرَّ مَقْرَأَ نَبَا دِي نَعِ
اَمَّ هُنَّ عِ وَ هُنَّ عِ كَلْذَ أَنْجَا هَمَّ نَعِ وَ أَيْ بَأَ نَعِ حَّ ح نَمٌ

Зайд ибн Арқам розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Ким отаси ёки онаси номидан ҳаж қилса, ўша унинг ҳам ва у иккисининг номидан ҳам жоиз бўлади” дедилар” (Муъжами кабийр).

حَّ ح نَمٌ مَلَسَ وَ هَيَلَعَ هَلَلًا يَلِصُ هَلَلًا لَوْ سَرَّ لَأَقُ : لَأَقُ هُنَّ عُهُ لَلَّ يَضَرَّ رِي رَهَ يَبَأَ نَعِ
يَلَعِ لَدَ نَمَّ وَ هَجَّ لَثَمَ هَلَفَ امَّ ئِصَّ رَطَفَ نَمَّ وَ هَجَّ لَثَمَ هُنَّ عِ حَّ ح يَدَلَّ لَفَ تِي مَ نَعِ
هَلَعِ افَّ رَجَّ لَثَمَ هَلَفَ رِي خ

Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Кимки маййит номидан ҳаж қилса, ҳаж қилгувчига унинг ажрича ажр бўлади. Кимки рўзадорни ифтор қилдирса, унга унинг ажрича ажр бўлади. Кимки яхши ишга далолат қилса, унга уни қилгувчининг ажрича ажр бўлади” дедилар” (Муъжами авсат).

22. БОШҚАЛАР НОМИДАН ҲАЖ ҚИЛИШДАН ОЛДИН ЎЗИ НОМИДАН ҲАЖ ҚИЛИШ ЛОЗИМ

لُ : لُؤْقِي الْجَرَّ عَمَّ مَسَ مَلَسَ وَ هَيَلَعَ هَلَلًا يَلِصُ يَبَّنَلًا نَأُ هُنَّ عُهُ لَلَّ يَضَرَّ سَابِعَ نَبَا نَعِ
لَأَقُ ؟ كَسْفَنَ نَعِ تَجَّ حَّ : لَأَقُ ، يَلُحَّ : لَأَقُ ؟ مَرْبُشُ نَمٌ : لَأَقُ ، مَرْبُشُ نَعِ كَيْبَل
: مَرْبُشُ نَعِ حَّ ح مَثُ ، كَسْفَنَ نَعِ حَّ ح : لَأَقُ آل :

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам бир кишини “Лаббайка аън Шубрума” деяётганини эшитиб:

“Шубрума ким?” дедилар.

У:

“Мени иним” деди.

У зот:

“Ўзингни номингдан ҳаж қилганмисан?” дедилар.

У:

“Йўқ” деди.

У зот:

“Ўзингни номингдан ҳаж қилиб, сўнг Шубрума номидан ҳаж қил” дедилар” (Ибн Ҳиббон ривояти).

Фойда: Кўп кишилар ўзларига фарз қилинган ҳажни адо қилмасдан туриб ўзгалар номидан ҳаж қиладилар. Бу эса, уни билимсизлигидандир. Демак, дастлаб ўзини ҳажини адо қилиб, кейинги йилларда имкони бўлса бошқалар номидан ҳаж қилиш лозим.

23. РАСУЛУЛЛОҲ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМ ҲИЖРАТДАН КЕЙИН ТҶРТ МАРТА УМРА ҚИЛГАНЛАР

رَمُوعَ بَرَاءَ رَمْتَا مَلَسُو هَلْ لِي لَصَّ يَبْنَلَانَا نَعْنَعُ لَلْأَيَضْرَسَابَعَنْ بَانَع
رْمُوعَوَدَعْقُولَا ذِي فَاَصْقُولَا رْمُوعَلِبَاقْ مَنَمَ نَأَلْ رْمُوعَوَ بِيْ دُخْلَا رْمُوع
وَتَّحَّعَمَ يَتْلَلَا عَابَارَلْ أَوَنَارْعُجْلَا نَمَثَلَالْ

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам тўрт мартаба умра қилганлар: Худайбия умраси, иккинчи умра келгуси йили зул қаъда ойида қазо умра, учинчи умра Жиирронадан эҳромга кирганлар, тўртинчиси ҳажлари билан бирга қилганлар” (Термизий ривояти).

24. РАМАЗОНДА ҚИЛИНГАН УМРАНИНГ ФАЗИЛАТИ ҲАЖГА БАРОБАР

يُرمَتَعَا « : لاق ، مَلَسُو هَلَلَا يَلَصُّ يَبْنَلَا نَعَاهُ نَعَاهُ لَلَا يَضَرُّ لَقَعَم مَأ نَع
ةَجَج لَدَعَت ناضَمَر يَف عَرَمَع نِإف ، ناضَمَر يَف

Умму Маъқал розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Рамазонда умра қилинглари, чунки рамазонда қилинган умра (ажру савобда) ҳажга тенгдир” дедилар” (Термизий ривояти).

و هَلَلَا يَلَصُّ هَلَلَا لَوْسَر لاق لاق نَعَاهُ لَلَا يَضَرُّ صَاعَلَا يَبْأ نَب نَامَثَع نَع
رِيخ عَجَج و اهِي فَا مَوَاي نَدَلَا م رِيخ عَرَمَع نَأ وَرَغْصَأَلَا جَحَلَا يَه رَمَعَلَا نَأ مَلَعَاو مَلَس
ةَرَمَع نَم

Усмон ибн Абул Ос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Билгинки, умра у ҳажжул асғардир ва умра дунё ва ундаги нарсалардан яхшидир. Ҳаж эса, умрадан яхшидир” дедилар” (Муъжами кабийрдан қисқартирилган ҳолда келтирилган).

و هَلَلَا يَلَصُّ يَبْنَلَا يَلِي مَلَس مَأ تَعَا لاق نَعَاهُ لَلَا يَضَرُّ سَابَع نَب نَع
ناضَمَر يَف عَرَمَع مَلَس مَأ اِي لاق فَا يَنَاكَرَت و هَنَبَاو عَجَلَط و بَأ جَج تَلَلاق فَا مَلَس و
ةَجَج لَدَعَت

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Умму Сулайм Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларига келиб:

“Абу Талҳа ва унинг ўғли ҳаж қилиб, иккалалари ҳам мени тарк қилдилар” деди.

Шунда у зот:

“Эй, Умму Сулайм рамазонда қилинган умра (ажру савобда) ҳажга баробар бўлади” дедилар” (Ибн Ҳиббон ривояти).

25. МАККАДАН АРАФОТГАЧА УЛОВДА БОРИЛСА, ҲАР БИР БОСИЛГАН ҚАДАМГА ЕТМИШТА АЖР ЁЗИЛАДИ

نَبِيَّ حَاحَ كَمَ نَمِ اَوْحُخَا ، يَنْبِ اِي : هِيَنْبِلَ لَاقُ ءَنَّأ ، اُمُّهَنَّعِ هَلْ لَ اِي ضَرَّ سَابَعُ نَبَانَعِ
بِكَا رَلَا حَ اَلَلَّ نَا : لُوقَي مَلَسَوِ هِيَلَعُ هَلْ لَ اِي لَصَلْ لَ لُوسَرُّ تَعَمَسُ يَنْ اِفَّ ءَاشُمُ
اهُوَطَخِي ءَ وُطَخِ سَلْ كَبِ يَشَامَلْ لَوِ ءَنَّ سَحَ نَ يَغَبَسُ هُوَتَلَحَارِ اهُوَطَخَتِ ءَ وُطَخِ سَلْ كَبِ
ءَنَّ سَحَ ءَ ءَامَّ غَبَسَ

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

У ўғлига:

“Ҳаж қилгувчи ҳолатда Маккадан (арафотга) пиёда чиқинглар. Чунки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Уловли ҳожи учун улови босган ҳар бир қадамига етмишта ҳасана ва пиёда учун ҳар бир босган қадамига етти юзта ҳасана бўлади” деяётганларини эшитдим” деди (Муъжами кабийр).

Фойда: Маккаи мукаррамадан арафотгача пиёда бориб, пиёда ортга қайтган ҳожига уловда бориб, уловда қайтган ҳожига нисбатан олти юз ўттизта ажр зиёда бўлади. Шу билан бирга арафотдан тушишда пиёда тушиш уловга нисбатан осонроқдир ва савоби ҳам зиёдадир.

26. МАККАИ МУКАРРАМАДАН АРАФОТГА ПИЁДА БОРИБ, ПИЁДА ҚАЙТГАН ҲОЖИНИНГ ҲАР БИР БОСГАН ҚАДАМИГА ЕТТИ ЮЗ МИНГ АЖР БЕРИЛАДИ

لَاقَفَ مُمْعَمَجَفُ هَدَلَوِ اَعَدَفَ اَضَرَ مَ اُمُّهَنَّعُ هَلْ لَ اِي ضَرَّ سَابَعُ نَبَانَعِ : لَاقَ نَ اَذَارُ نَعِ
يَتَّحِ اِي شَامَ ءَ كَمَ نَمِ سَحَ نَمَ : لُوقَي مَلَسَوِ هِيَلَعُ هَلْ لَ اِي لَصَلْ لَ لُوسَرُّ تَعَمَسُ يَنْ اِفَّ ءَاشُمُ
تَانَسَحَ لُ شَمِ ءَ نَسَحَ لُ كَبِ ءَ نَسَحَ ءَ ءَامَّ غَبَسَ ءَ وُطَخِ لُ كَبِ هُوَتَلَحَارِ اهُوَطَخَتِ ءَ وُطَخِ سَلْ كَبِ
«ءَنَّ سَحَ فَلَ ءَ ءَامَّ ءَ نَسَحَ لُ كَبِ» لَاقَ مَحَلَّ اُ تَانَسَحَ اَمَ وَلَ يِقِ «مَحَلَّ اُ

Зозонадан ривоят қилинади:

“Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо қаттиқ касал бўлиб, фарзандини чақириб, уларни жамлаб:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ким пиёда Маккадан ҳаж қилса, Маккага қайтгунича Аллоҳ унинг ҳар бир (босган) қадамига етти юзта ҳасана ёзади. Ҳар бир ҳасана

ҳарам ҳасанотлари мисличадир”. “Ҳарам ҳасанотлари нима?” дейилди. У зот:

“Ҳар бир ҳасана эвазига юз минг ҳасана бордир” деяётганларини эшитдим” деди (Ҳоким, Байҳақий ривояти).

27. НИФОС ҲОЛАТДА ЭҲРОМГА КИРИШ ЖОИЗ

رُكِبَ بِأَبِي نَبَدْمَحْمُومِ بْنِ سَيْمٍ عُنْ تَنْبِءِ أُمِّ سَأْتِ سَفَنَ لَاقِ عُنْ هَلَلِ إِصْرَ رِبَّاجٍ نَعْرِفُ ثَسْتِ وَ لَسْتِ عَتِ نَأْمَافُ لَعْفَتِ فَيَكُ هَلْ أَسْتِ هَلَلِ لَوْ سَرِ لَإِ تَلَسْرَافُ لَهْتِ وَ هَبْ وَ ثَبِ

Жобир розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

“Асмо бинт Умайс (ҳажжатул видоъда) Муҳаммад ибн Абу Бакр(ни туғиб, шу сабаб)дан нифос кўриб, Расулуллоҳга одам юбориб, нима қилиши ҳақида сўради. У зот уни: “Ғусл қилиб, ўз кийими билан қонни тўсишга ҳамда эҳромга киришига” буюрдилар” (Насоий ривояти).

Фойда: Ушбу ҳадисдан ҳайз ва нифос ҳолатда эҳромга кириш макруҳ эмаслиги маълум бўлади.

28. ҲАЙЗ ҲОЛАТДА ТАВОФДАН БОШҚА ҲАЖНИНГ БАРЧА РУКНЛАРИНИ АДО ҚИЛИШ

تُضَحِّفَ رَسَبِ أَنْكَ أَمَلَفَ جَحْلًا إِلَى وَنَنَ أَلْ أَنْجَرَ حَ تَلَّاقِ أَعْنُ هَلَلِ إِصْرَ شَائِعٍ نَعْرِفُ لُقُ . «تُضَحِّ أَلْ لَاقِ» كَيْبَ أَنْ أَوْ مَلَسَ وَ هَيْ لَعِ هَلَلِ إِصْرَ لَوْ سَرَّ لَعَلَّ حَدَفَ إِصْرَ قِي أَمِ إِصْرَ قَافَ مَدَّ أَلْ تَ أَنْبَ لَعَلَّ وَ زَعُ هَلَلِ أَلْ هَبْتِ كُؤَيْ شِ أَدَهْ نِ «لَاقِ» . مَعْنُ تَيْبَ لِبَابِ إِفْ وَ طَتَ أَلْ أَنْ رِيَّ عُمُ حُمُ لَ

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

“Биз ҳаж ниятида чиқиб, Сарифга келганимизда ҳайз кўрдим. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам мени олдимга кирдилар. Мен йиғлаётган эдим. Шуда у зот:

“Ҳайз кўрдингми?” дедилар. Мен:

“Ҳа” дедим. У зот:

“Бу - Аллоҳ азза важалла Одам қизларига тақдир қилган нарсасидир. Бас, байтни тавофидан бошқа муҳрим нимани адо қилса, адо қилгин” дедилар” (Насоий ривояти).

29. УЧ МАСЖИДДА НАМОЗ ҲАМОН УЛОВНИ БОҒЛАШ

”دشئت ال : لاق مَسَوِهَيَّ لَعَلَّ لِي لَصِيْبٌ لِي نَعْنَعُ لَلَّيْضَرَّ رِيْرُهُ بِأَنْع
” صَقْأَلِ دِجْسَمَو ، لُوْسِرْأَلِ دِجْسَمَو ، مَارْحَلِ دِجْسَم : دِجْسَمَ ةَثَالْتِ لِي لِي لِحْرَلِ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Учта масжидда (ибодат қилиш учун) уловни боғлаш жоиз: Масжиди ҳарам, Масжиди расул, Масжиди ақсо” дедилар” (Бухорий ривояти).

30. МАСЖИДУЛ ҲАРОМДА ҲАМОН НАМОЗГА ЮЗ МИНГ, МАСЖИДУН НАБАВИЙ ВА АҚСОДА ЭЛЛИК МИНГ САВОБ ЁЗИЛАДИ

مَلَسُو هِيْلَع هَلَلِ لِي لَصِيْبٌ لِي لَوَسْرَر لاق : لاق هْنَعُ لَلَّيْضَرَّ كَلَامِ نَب سَنَأْ نَع
نِيْرُشِعْ وَ سَمَخَب لِي لَبَقْأَلِ دِجْسَمَ يِي هُتَالَصَوِ ةَالَصَبِ هَتِيْب يِي لِي لِحْرَلِ ةَالَص:
يِي هُتَالَصَوِ ةَالَصِ ةَائِمْ سَمَخَبِ هِي هُتَالَصَوِ ةَالَصِ دِجْسَمَ لِي يِي هُتَالَصَوِ ةَالَصِ
فَلْأَنْ يِي سَمَخَبِ آدَه يِي دِجْسَمَ يِي هُتَالَصَوِ ةَالَصِ فَلْأَنْ يِي سَمَخَبِ يِي صَقْأَلِ دِجْسَمَ لِي
ةَالَصِ فَلْأَنْ يِي ةَائِمْ ب مَارْحَلِ دِجْسَمَ لِي يِي هُتَالَصَوِ ةَالَصِ

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кишини уйидаги намози бир намозга баробардир. Қабила масжидидаги намози йигирма беш намозга баробардир ва жомеъ масжидидаги бир намози беш юз намозга тенгдир. Масжидул ақсодаги бир намози эллик минг намозга тенгдир. Мени масжидимдаги бир намози эллик минг намозга баробардир. Масжидул ҳаромдаги бир намози юз минг намозга тенгдир” дедилар” (Ибн Можа ривояти).

يِي هُتَالَصِ مَسَوِهَيَّ لَعَلَّ لِي لَصِيْبٌ لِي لُوْسِرْأَلِ لاق لاق هْنَعُ لَلَّيْضَرَّ رِيْرُهُ بِأَنْع
يِي هُتَالَصَوِ مَارْحَلِ دِجْسَمَ لِي لِي هُتَالَصَوِ ةَالَصِ فَلْأَنْ يِي هُتَالَصَوِ ةَالَصِ
هُتَالَصِ ةَالَصِ فَلْأَنْ يِي ةَائِمْ نَم لِي لِي لِي لِي لِي لِي لِي لِي لِي لِي لِي لِي

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам:

“Менинг бу масжидимдаги намоз ундан бошқалардаги мингта намоздан афзалдир. Фақат масжидул ҳаром бундан мустаснодир. Масжидул ҳаромдаги намоз ундан бошқадаги юз минг намоздан афзалдир” (Ибн Можа ривояти).

يَفِيءُ الْعَالِصَ لِقَامِ الْمَسْجِدِ وَالْمَسْجِدُ الْعُلِّيُّ لِيَصِيَّبَنَّ الْإِنْفَ عِنْدَ الْعُلِّيِّ وَالْإِنْفُ ضَرْبٌ زُرِّيٌّ يَبْأَنَّ عَمَّ الْخُلَّالِ يَجْسَمُ الْإِلْهَ أَوْ سَامِيَةَ الْعَالِصِ فَلِأَنَّ مَلْضُفًا أَدَّهَ يَجْسَمُ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллalloҳу алайҳи васаллам:

“Менинг бу масжидимдаги намоз ундан бошқалардаги мингта намоздан афзалдир. Фақат Масжидул ҳаром бундан мустаснодир” (Бухорий ривояти).

Фойда: Ҳожиларга Масжидул ҳаром ва Масжидун набавийда намоз ўқиш имкони бўлса, уни қадрини билиш лозимдир ва у ердаги бирор вақт намозни қўлдан бой бермасликлари даркор. Акс ҳолда, шунча фазилат қўлдан бой берилади ва уни ортга қайтариш жуда мушкулдир.

31. ЗАМЗАМ СУВИДАН ВАТАНГА ОЛИБ КЕТИШ САОДАТИ

سَأْنُ رُكُودَتَوْ رِيْرَاقِوْلَ يَفِيءُ مَزْمَزَءَامُ لِمَحْتِ تَنْكَ أَهْنُ الْعُلِّيِّ وَالْإِنْفُ ضَرْبٌ زُرِّيٌّ يَبْأَنَّ عَمَّ الْخُلَّالِ يَجْسَمُ الْإِلْهَ أَوْ سَامِيَةَ الْعَالِصِ فَلِأَنَّ مَلْضُفًا أَدَّهَ يَجْسَمُ

Оиша розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“У замзам сувини шиша идишларда кўтариб олиб кетар ва Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам шундай қилар ва касаллар устидан қуяр ва уларга ичкизар эдилар деб айтарди”.

32. МАДИНАИ МУНАВВАРАГА ҚИЁМАТГАЧА ЎЛАТ ҲАМ ДАЖЖОЛ ҲАМ КИРА ОЛМАЙДИ

عَلَى مَلَسَوِ هِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ لُؤْسَرِ لَاقِ لَاقِ هُنَّ عُلَلِ لِيَضَرَ رِزْرُهُ يَبْأَنْعُ
لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ

Абу хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам:

“Мадинанинг йўлларида фаришталар бор. Унга ўлат ҳам, Дажжол ҳам кира олмайди”, дедилар” (Бухорий ривояти).

33. МАДИНАИ МУНАВВАРАДА ВАФОТ ЭТУВЧИЛАРГА ШАФОАТ БАШОРАТИ

عَلَى مَلَسَوِ هِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ لُؤْسَرِ لَاقِ لَاقِ هُنَّ عُلَلِ لِيَضَرَ رِزْرُهُ يَبْأَنْعُ
لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам:

“Кимки Мадинада вафот эта олса, унда вафот этсин. Чунки, унда вафот этган кишини шафоат қиламан” дедилар” (Термизий ривояти).

Фойда: Мадинаи мунавварда вафот этган ҳожиларга Набий соллalloҳу алайҳи васаллам шафоат қилиш ваъдасини бермоқдалар.

34. МАДИНАИ МУНАВВАРА ҲУРМАТИ ВА МУҚАДДАСЛИГИГА ХИЛОФИШ ҚИЛГУВЧИЛАРГА ЛАЪНАТ ВАЪДАСИ

عَلَى مَلَسَوِ هِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ لُؤْسَرِ لَاقِ لَاقِ هُنَّ عُلَلِ لِيَضَرَ رِزْرُهُ يَبْأَنْعُ
لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ لُؤْسَرِ

Али розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан фақат Қуръон ва бу саҳифадаги нарсани ёзиб қолдик. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Мадинанинг ҳарами Айр билан Савр орасидадир. Ким унда бир бидъат пайдо қилса ёки бидъатчига жой берса, унга Аллоҳнинг, фаришталарнинг ва барча одамларнинг лаънати бўлсин. (Қиёмат куни) Аллоҳ ундан нафлни ҳам, фарзни ҳам қабул қилмайди. Муслмонларнинг зиммаси бир бўлиб, уларнинг энг пасти ҳам унга кўра саъй қилади. Ким муслмонга берган аҳдини бузса, унга Аллоҳнинг, фаришталарнинг ва барча одамларнинг лаънати бўлсин. (Қиёмат куни) ундан нафл ҳам, фарз ҳам қабул қилинмас. Ким мавлоларининг изнисиз бир қавмга волий бўлса, унга Аллоҳнинг, фаришталарнинг ва барча одамларнинг лаънати бўлсин. (Қиёмат куни) Аллоҳ ундан нафлни ҳам, фарзни ҳам қабул қилмайди», дейилган.

Фойда: Мадинаи мунавваранинг жанубида, Макка тарафда, Зул Ҳулайфа яқинида Айр тоғи жойлашган. Ундан Мадинанинг ҳарами бошланади. Унинг қарама-қаршисида, яъни Уҳуд тоғининг орқасида Савр тоғи бўлиб, у Мадинанинг шимолида жойлашгандир. Саврнинг чўққисидан мадинанинг ҳарами бошланади.

35. ДАЖЖОЛ ЧИҚҚАН ВАҚТДА МАДИНАИ МУНАВВАРАНИНГ ЕТТИ ЭШИГИ БЎЛАДИ ВА ҲАР БИР ЭШИҚДА ИККИ ФАРИШТА ТУРАДИ

لُحْدَيْ آلَ آق ، ملسو وه لعل لى لصَّيَّبَّ لَآنَع ، نَعُ لَآلَآيَ صَرَ رَكَبَ يَبَّ أْنَع
نَآلَمَّ بَابُ لُكَّ لَآعَ بَابُ أَوَّأُ عَ بَّ سِذَّيَّ مَوَيَّ آهَلَّ لَآجَّ دَلَّحَ سَمَّ لُأَبَّ عُرَّ رَ نَيَّ دَمَّ لَآ

Абу Бакр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Мадинага масиҳ Дажжолнинг ҳайбати кирмайди. Чунки, у вақтда у (Мадина)нинг еттита дарвозаси бўлиб, ҳар бир дарвозада икки фаришта бўлади” дедилар” (Бухорий ривояти).

36. ЖАННАТ БОҒИДАГИ НАМОЗ ВА ИБОДАТНИНГ ФАЗИЛАТИ

نَبِيٌّ بَأَمِّ: لَأَق مَلِسُو هِي لَع لَلِصِّ لَلِوَسْرَ نَأْ عُنْ هَلَلِ يَضَرَّ عَزِيْرُهُ بَأَنْ عِيَضُوْحَ لَعَلَّ يَرْبُنْمُوْءَ نَجْلِ لَأَضَائِرُ نَمُؤُةُ وَرَ يَرْبُنْمُوْءَ يَتِيْبُ

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам:

“Уйим билан минбарим орасида жаннат боғларидан бир боғ бор. Минбарим эса, ҳавзи кавсарим устидадир” дедилар” (Бухорий ривояти).

Фойда: Жаннат боғида, яъни Расулulloҳ минбари олдида намоз ўқиш билан жаннат боғи ва ҳавзи кавсардан ичиш насиб бўлади.

37. НАБАВИЙ МАСЖИДДА ҚИРИҚ РАКЪАТ НАМОЗ ЎҚИШНИНГ ФАЗИЛАТИ

نَمُؤُةُ لَأَقُؤُءَ ، مَلِسُو هِي لَع لَلِصِّ يَبَّنْ لَأَعُنْ هَلَلِ يَضَرَّ كَلَامِ نَبَسَنْ أَنْ عِيَضُوْحَ لَعَلَّ يَرْبُنْمُوْءَ نَجْلِ لَأَضَائِرُ نَمُؤُةُ وَرَ يَرْبُنْمُوْءَ يَتِيْبُ

Анас ибн Молик розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Набий соллalloҳу алайҳи васаллам:

“Ким мени масжидимда қириқ (маҳал) намоз ўқиб, бирор намозни қолдирмаса, унга дўзахдан сақланиш, азобдан нажот ва нифоқдан эминлик ёзилинади” дедилар” (Имом Аҳмад ривояти).

Фойда: Ҳожилар одатда Мадинаи мунавварада саккиз кун турадилар. Ўша вақт оралиғида озгина эътибор билан беш вақт намозни жамоат билан Набавий масжидда адо қилсалар, ҳадисда ваъда қилинган улуғ фазилатга эга бўладилар.

38. ҚУБО МАСЖИДИДА НАМОЗ ЎҚИШНИНГ ФАЗИЛАТИ

يَتِيْبُ مَلِسُو هِي لَع لَلِوَسْرَ نَأْ عُنْ هَلَلِ يَضَرَّ رَمُوعِ نَبَأْ نَعِيْنَعُ كَرِهِيْ لَصِيْفٍ . أَيَشَامُوْا بَكَارِءَ بَقْدَجْسَمِ

Ибн Умар розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Қубо масжидига уловда ҳам, пиёда ҳам келиб, унда икки ракъат намоз ўқир эдилар” (Бухорий ривояти).

رَجَسَمَ يَتَأَيَّ مَلَسَوَهُ يَلَعُ لَلِ لَصَّ يَبَّنَلَا نَاكَلَا قَامُ نَعُ لَلِ لِي ضَرَّ رَمُعَ نَبَانَع
أَبَاكَ أَرَوَايَ شَامَتَبَسَلُكَ أَبُق

Умар розияллоҳу анхумодан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳар шанба Қубо масжидига гоҳида уловда, гоҳида пиёда келиб турар эдилар” (Бухорий ривояти).

عَالَصَلَا لَاقَ مَلَسَوَهُ يَلَعُ لَلِ لَصَّ يَبَّنَلَا نَعُ نَعُ لَلِ لِي ضَرَّ رِي هُظْرَنَب دِي سَأَنَع
يُئِئَسَّنَلَاوِي ذِمَّرْتَلَا هَاوَرِي رَمُعَكَ أَبُق دِي سَمَ يَف

Усайд ибн Зухайр розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Қубо масжидидаги намоз(нинг савоби) худди умра кабидир”, дедилар” (Термизий ривояти).

مَلَسَوَهُ يَلَعُ لَلِ لَصَّ هَلَلَا لُؤَسَّرَلَا قَ : لَاقُ نَعُ لَلِ لِي ضَرَّ فِي حَبَلِ سَنَع
كَ لَذَنَّاكَ تَاعَكَرَّ عَابَرَأَهِيَ عَكَرَفَ ، أَبُق دِي سَمَ عَاجُ مَثُ ، هَاوُضُ وَ نَسَحَ أَفَ أَضَوْتُ نَم
رَمُعُ لَدَعُ

Саҳл ибн Хуниф розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ким яхшилаб таҳорат олиб, сўнг Қубо масжидига келса ва унда тўрт ракъат намоз ўқиса, шу у учун умранинг баробари бўлади” дедилар” (Муъжами кабийр).

39. МАДИНАИ МУНАВВАРА ХУРМОЛАРИНИНГ ФАЗИЛАТЛАРИ

لَاقَ - مَلَسَوَهُ يَلَعُ لَلِ لَصَّ - لَلِ لُؤَسَّرَنَأُ نَعُ لَلِ لِي ضَرَّ صَقَوَا بَأَنَب دُعُ سَنَع
يَسْمُيَ يَتَحُ مَسُّ هُرُضِي مَلُحُ بَصُيَ نِي حَاهِي تَبَالَنِي بَأَمَّ مَرَّتَا مَتَبَسَلُكَ أَمَ :
».

Саъд ибн Абу Ваққос розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

